

EMIGRANTS FRANCESOS A TORROELLA

Catalunya terra de pas

Una desigual relació entre població i recursos respecte de dos espais geogràfics provoca usualment migracions humanes per motius econòmics.

A Catalunya, tant l'emigració com la immigració han pesat en la seva formació demogràfica. Des dels vells pobles colonitzadors fins a la recent vinguda d'africans, aquest territori ha conegut la petjada de molts moviments migratoris.

Encara que una mica oblidat pel pas del temps, voldríem recordar en aquest treball l'establiment de francesos a Catalunya a partir de la segona meitat del segle XV fins a les primeres dècades del XVII, que van poblar especialment la zona costanera i el prelitoral. Aquests expatriats, coneguts usualment per gavatxos, gascons, occitans, entre altres noms, provenien de la zona que s'estén des dels Pirineus fins al massís Central francès i arribaren a sumar entre un deu i un quinze per cent de la població en moltes localitats.

La majoria dels emigrants provenien del Migdia francès, entre els Pirineus i el massís Central.

Passades les primeres dècades del segle XIV, epidèmies, guerres i fams delmaren fortament la població catalana, que al llarg de molts anys es mantingué a nivells sensiblement baixos. En la seva recuperació, hi jugaren un important paper les immigracions procedents del Migdia francès, terra tradicionalment superpoblada i amb una economia que no podia sostenir dignament una població excessiva. És obvi que tal moviment migratori afavorí l'economia catalana, que es valgué d'una força laboral sense haver de pagar el seu cost de formació.

Evolució de la demografia a Torroella (segles XIV-XVI). Aparició dels primers francesos

Al llarg del segle XIII i les primeres dècades del XIV, Torroella fou una vila pròspera i poblada.

La pesta de l'any 1348 causà una gran mortaldat. Va iniciar-se una forta davallada demogràfica que continuaria durant tot el segle XV. Els censos de fogatges ens mostren clarament aquesta minva de població.

Any 1365	418 famílies
Any 1370	306 famílies
Any 1497	239 famílies
Any 1515	248 famílies
Any 1553	245 famílies

Multiplicant cada família per quatre o cinc, ens donarà el nombre d'habitants molt aproximat que vivien a la vila.

Naturalment, aquest descens demogràfic facilità la immigració de mà d'obra per cobrir els llocs de treball que proporcionava el teixit productiu local.

En el llibre titulat *El Fogatge de 1497*, de Josep Iglesias, publicat per la Fundació Salvador Vives Casajuana, en el qual es relacionen els caps de casa residents a Torroella en aquella data, apareixen els noms de "*En Paurot gascó*" i "*En Johan gascó*", entre d'altres, d'evident procedència francesa. Aquest important document ens demostra que l'emigració cap a Torroella no fou tardana.

En el primer volum de defuncions (1577-1638) de la parròquia de Sant Genís apareix la mort de molts immigrants, identificats indistintament per les expressions "francès" o "del Regne de França". Hem utilitzat aquest llibre per treure'n les dades que figuren en aquest treball; hem d'anotar que només hem comptabilitzat aquells anys en què les transcripcions de

defunció són totalment llegibles, ja que el seu estat de conservació és força deficient.

Importància quantitativa de la migració francesa a Torroella

La mostra utilitzada per a aquest estudi ens ha permès confeccionar el següent quadre, en el qual, en relació amb cadascun dels anys consignats, apareix el nombre de difunts francesos, nombre total de morts a Torroella i percentatge de francesos sobre el total.

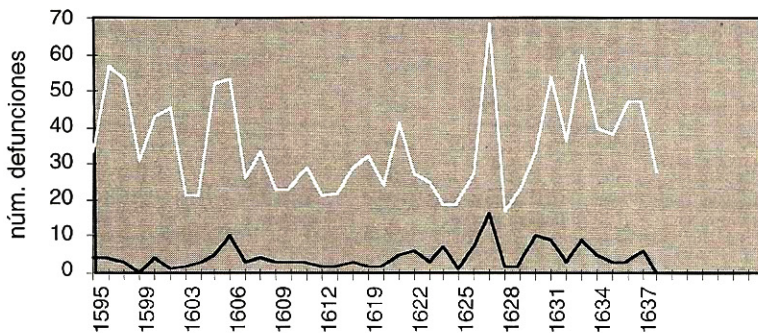
any	difunts francesos	difunts a Torroella	% de morts francesos
1595	4	33	12,12
1596	4	57	7,02
1598	3	53	5,66
1599	0	31	0,00
1600	4	43	9,30
1602	1	45	2,22
1603	2	21	9,52
1604	3	21	14,29
1605	5	52	9,62
1606	10	53	18,87
1607	3	26	11,54
1608	4	33	12,12
1609	3	23	13,04
1610	3	23	13,04
1611	3	29	10,34
1612	2	21	9,52
1617	2	22	9,09
1618	3	29	10,34
1619	2	32	6,25
1620	2	24	8,33
1621	5	41	12,20
1622	6	27	22,22
1623	3	25	12,00
1624	7	19	36,84
1625	1	19	5,26
1626	7	27	25,93
1627	16	68	23,53
1628	2	17	11,76
1629	2	23	8,70
1630	10	33	30,30
1631	9	54	16,67

1632	3	36	8,33
1633	9	60	15,00
1634	5	40	12,50
1635	3	38	7,89
1636	3	47	6,38
1637	6	47	12,77
1638	0	28	0,00
total	160	1.320	12,12

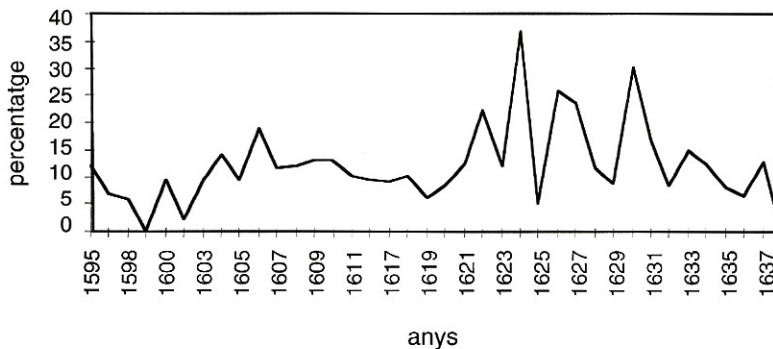
El percentatge total mitjà d'un 12,12 % de població francesa, l'hem de considerar lleugerament per sota de la mitjana real de francesos que residien al nostre municipi, pel fet d'haver-se comptabilitzat sobre la base de les inscripcions de defunció. Cal creure que existia una migració temporal en períodes de més treball agrícola o ramader, a més d'aquelles persones que en fer-se grans o per altres motius retornarien amb la família d'origen.

Aquesta proporció encara resulta més significativa en el marc concret de l'economia productiva local, ja que quasi tots els immigrants eren homes, com més tard podrem comprovar en llegir la relació de noms de pila.

Defuncions de francesos i totals

Percentatge de morts francesos en funció del total

Procedència geogràfica i condició social dels immigrants

Hem anticipat que aquests emigrants procedien, en general, del sud francès i s'escamparen a bona part del territori català.

En les inscripcions de defunció analitzades no consta el lloc de procedència del difunt, a excepció d'algunes inscripcions practicades els anys 1624, 1626 i 1627, en les quals apareixen les següents referències: “*Sant Andreu, Bisbat de Comenge*”, “*Bisbat de Combers*”, “*Bisbat de Comenge*”, “*natural de Tolosa*”, “*Bisbat de Rodés*”, “*Bisbat de Marsella*”, “*de Narbona*”.

Creiem que el lloc de procedència dels francesos establerts a Torroella fou molt variat. Quan analitzem els seus cognoms, veurem que amb prou feines es repeteixen.

Normalment, els emigrants pertanyen a les capes socials més febles i en el lloc de destinació faran els treballs considerats més secundaris. Només uns quants privilegiats assoliran alguna fortuna o millora en la seva condició social.

De les dades examinades, un total de trenta-set inscripcions citen l'ofici del difunt. Seguidament els relacionem, indicant el seu respectiu nombre:

Bracer	1	Pastor de bestiar menut	2
Ferrer	3	Palafanguer	1
Marxant	1	Pescador	1
Mestre de cases	4	Picapedrer	1
Mosso	2	Rajoler	1
Pastor	7	Treballador	13

Dels cent cinquanta difunts anotats, un total de setanta-un (quasi un 50 %) foren enterrats al cementiri de l'Hospital, fet que demostra la penúria econòmica d'aquella gent. És curiós mencionar que, a partir de l'any 1633, el nostre hospital és anomenat Hospital de Pobres de Jesucrist.

Altres citacions sobre alguna mort d'aquesta població ens reafirma la creença en una situació generalitzada de pobresa. Respecte a aquest tema, transcrivim les següents dades: “*morí en casa del mestre fuster un fadrí francès que es deia Joan Llorens*” (15 de juny de 1595); “*Es troba negat un fadrí francès que es deia Antoni Cargolars*” (7 de juny de 1617); “*Mataren en lo mas de M. Mir un fadrí que es deia Gabriel, francès*” (12 de gener de 1620); “*Morí Joan de Borat, treballador francès a casa d'en Balle*” (20 de març de 1622); “*Morí J. Bertran, francès, en casa de Joan Duran*” (2

d'octubre de 1627); “*Morí Ramon Jaxier, francès. Se li digueren sense la cantada, puix no tenia que es recordés de la seva ànima*” (15 de novembre de 1627); “*Morí de mort violenta, prop del Mas Moreu, Joan, francès*” (30 de gener de 1628); “*Morí Joan, francès, que es negà al riu Ter*” (8 de juny de 1631); “*Morí a casa d'Agustí Tor de la present vila, Joan, del Regne de França*” (6 de maig de 1636); “*Morí en les carcens reials de la present vila, Antoni Capdevila, del regne de França, altrament nomenat lo Palau, el qual estava condemnat a galeres per 10 anys*” (22 de setembre de 1635).

Noms i cognoms

A l'època que ens ocupa, tota persona era identificada per un cognom que complementava el nom propi de baptisme. Els cognoms tingueren un origen variat, generalment indicador d'un lloc de procedència, d'una professió o càrrec, d'unes característiques personals, etc. Per això, sempre es poden treure conclusions quan s'examinen en conjunt.

Hem de fer constar que no totes les inscripcions de defunció analitzades concreten el nom i el cognom de la persona. A vegades, es limiten a consignar el nom o bé citen el cognom acompanyat de la lletra inicial del nom. Seguidament exposem el resultat obtingut: relació de noms i cognoms i el nombre de vegades que apareixen repetits.

Noms:

Antoni (16)	Jaume (4)	Domènec (4)	Pere (17)
Arnau (4)	Joan (41)	Esteve (3)	Perris (2)
August	Joana (5)	Francesc (8)	Pasqual
Bartomeu (4)	Lleonard (1)	Gabriel	Pau
Bernat	Lluís	Genís	Ramon (5)
Bertran	Marsal	Gibert	René
Blasi	Maurici	Glaudes	Roger
Claudel	Miquel	Guillem (9)	Samsó

En aquesta llista, davant un bon nombre de noms germànics (Arnau, Bernat, Guillem, Lluís, Ramon, Roger), veiem que apareixen majoritàriament noms propis cristians (Antoni, Domènec, Francesc, Jaume, Joan, Pere, Pau, etc.). Els noms més repetits són els de Joan i el de Pere. Cal significar que els noms d'origen cristià entraren en quasi totes les llars humils, mentre que els noms germànics foren més conservats per les capes altes de la població.

Cognoms:

Amorós	Canyat	Fontana	Mulerga	Rofe
Arenols	Capdevila	Forment	Negra	Roig
Auní	Capot	Fort	Noguer (2)	Rojet
Aymerich	Carcassona	Gabillo	Oliu	Rosers
Balla	Cargolars	Garriga (2)	Padrós	Rostella
Barnosell	Casanovas	Gener	Pagès	Rotllans
Barrera	Cases	Got	Pasco	Rubert
Bertran (2)	Castany	Gres	Payer	Sala
Bes (2)	Castellà	Jaxier	Pera	Salgas
Bo	Casterà (2)	Lisona	Perigot	Sastra
Bonis	Causidieres	Lletjosa	Perxat	Serra
Borat	Causinelles	Llorens (3)	Petit (2)	Tarafra
Brunell	Coxo	Madera	Peyró	Teixidor
Buxó	Damont	Monset	Pollars	Truffi
Calia	Despi	Margas	Pons	Unglas
Calmet (2)	Donat	Massot	Prats	Vaquer
Cambos	Fabra	Meral	Prim	Vila (2)
Canalaria	Farrer	Moliner	Pujol	Villada
Canils	Ferrer	Mondet	Rebance	
Cantellops	Ferret	Montfort	Rexach	

La proximitat de cultures entre els llocs d'assentament i procedència d'aquest nucli d'immigrants motiva que els seus cognoms fossin usats indistintament a tots dos indrets. A més, es produí una general catalanització dels cognoms francesos. Es pot veure que molts d'ells han resistit el pas del temps i encara són usuals.

Tenim la convicció que molts d'aquests emigrants moriren solters i, per tant, el seu llegat a Torroella fou essencialment el valor del seu treball i la inevitable aportació a la cultura i manera de viure dels torroellencs que els seguiren.

Aquest treball només pretén obrir les portes a un tema que mereix una atenció més erudita i documentada. Esperem que els joves historiadors algun dia ens donaran una docta resposta.

Joan Radressa i Casanovas